Τι είναι το ΕΛ/ΛΑΚ;

Τι είναι το Ελεύθερο Λογισμικό / Λογισμικό Ανοικτού Κώδικα;

Ο όρος «**Ελεύθερο Λογισμικό / Λογισμικό Ανοικτού Κώδικα» (ΕΛ/ΛΑΚ)** ομαδοποιεί το Ελεύθερο Λογισμικό (ΕΛ) και το Λογισμικό Ανοικτού Κώδικα (ΛΑΚ). Ως σύνολο περιγράφει λογισμικό το οποίο διατίθεται με ειδικές άδειες οι οποίες επιτρέπουν στους χρήστες να μελετήσουν, να τροποποιήσουν και να βελτιώσουν το λογισμικό. Ο τεχνικός τρόπος με τον οποίο επιτυγχάνεται αυτό είναι η διαθεσιμότητα του πηγαίου κώδικα από αποθετήρια(**source code repositories**). Οι αντίστοιχοι αγγλικοί όροι είναι Free Software και Open Source Software ενώ η ομαδοποίηση αναφέρεται συνήθως ως FOSS (Free and Open Source Software) ή FLOSS (Free/Libre/Open Source software).

Ποια είναι η διαφορά μεταξύ Ελεύθερου Λογισμικού και Λογισμικού Ανοικτού Κώδικα;

Οι δύο αυτές ομάδες περιγράφουν λογισμικό με παρόμοια μοντέλα ανάπτυξης και διάθεσης. Η κύρια διαφορά είναι ότι ο όρος Ελεύθερο Λογισμικό εστιάζει στις ελευθερίες που παρέχονται στο χρήστη μέσω της αδειοδότησης, ενώ το Λογισμικό Ανοικτού Κώδικα δίνει έμφαση στο τεχνικό σημείο της διαθεσιμότητας του πηγαίου κώδικα και της δυνατότητας συνεργατικής ανάπτυξης.
Από νομική άποψη, αυτές οι διαφορετικές προτεραιότητες εκφράζονται με χρήση αντίστοιχων αδειών χρήσης του λογισμικού. Για παράδειγμα, το Ελεύθερο Λογισμικό διατίθεται με άδεια που εξασφαλίζει τις ελευθερίες προς το χρήστη και απαγορεύει τον περιορισμό τους.

Πόσα προγράμματα ΕΛ/ΛΑΚ υπάρχουν;

Δεν είναι δυνατό να υπάρξει ακριβής καταμέτρηση των έργων ΕΛ/ΛΑΚ, μια που από φύση η ανάπτυξή τους γίνεται με κατανεμημένο τρόπο σε όλο το Διαδίκτυο.
Ενδεικτικά, μόνο στο δικτυακό τόπο SourceForge το Φεβρουάριο 2009 φιλοξενούνταν πάνω από 230.000 έργα ΕΛ/ΛΑΚ, προϊόν συνεργασίας περισσοτέρων από 2 εκατομμυρίων εγγεγραμμένων χρηστών.

Πόσο διαδεδομένη είναι η χρήση ΕΛ/ΛΑΚ;

Ακριβείς αριθμοί δεν γίνεται να υπολογιστούν, μια που η διάθεση είναι ελεύθερη. Είναι, ωστόσο, γνωστό ότι **η συντριπτική πλειοψηφία των δικτυακών υπηρεσιών στο Διαδίκτυο παρέχεται με χρήση ΕΛ/ΛΑΚ.**
Σε επίπεδο λογισμικού χρηστών, το πιο πρόσφατο παράδειγμα είναι ο φυλλομετρητής παγκόσμιου ιστού (web browser) Firefox, του οποίου την έκδοση 3.5 έχουν κατεβάσει μέσω Διαδικτύου από τον Ιούλιο 2009 πάνω από 220 εκατομμύρια φορές (από την Ελλάδα πάνω από 1.650.000 φορές). **Τον τελευταίο καιρό, επίσης, γίνονται όλο και περισσότερα βήματα για τη χρήση ΕΛ/ΛΑΚ από δημόσιους φορείς και κυβερνήσεις σε πολλά κράτη.**

Ποιος αναπτύσσει τα προγράμματα ΕΛ/ΛΑΚ;

Αν και η κίνηση για το Ελεύθερο Λογισμικό ξεκίνησε το 1985 από ακαδημαϊκό περιβάλλον, η αλματώδης εξάπλωσή του ΕΛ/ΛΑΚ μέχρι σήμερα καλύπτει όλους τους χώρους.
Η πλειονότητα των προγραμματιστών που παράγουν σήμερα ΕΛ/ΛΑΚ είναι μεμονωμένα άτομα, είτε επαγγελματίες του χώρου της πληροφορικής είτε ακόμα και φοιτητές. **Ωστόσο υπάρχουν πολλές εταιρείες οι οποίες έχουν ως αντικείμενο την παραγωγή και υποστήριξη ΕΛ/ΛΑΚ. Και φυσικά ΕΛ/ΛΑΚ παράγεται σε πολλά τμήματα μεγάλων εταιρειών πληροφορικής (όπως IBM, HP, κλπ).**

Ποιος υποστηρίζει το ΕΛ/ΛΑΚ;

Μεγάλο ποσοστό χρηστών ΕΛ/ΛΑΚ απαιτεί υπηρεσίες τεχνικής υποστήριξης για τη σωστή και αποδοτική χρήση του λογισμικού. **Ενώ στις απαρχές της ύπαρξης του Ελεύθερου Λογισμικού οι χρήστες είχαν να βασίζονται μόνο σε αλληλοβοήθεια μέσω ηλεκτρονικής επικοινωνίας**, πολύ σύντομα δημιουργήθηκαν εταιρείες που παρείχαν τέτοια υποστήριξη.
Σήμερα υπάρχει πληθώρα εταιρειών και ελεύθερων επαγγελματιών που αναλαμβάνουν επαγγελματική τεχνική υποστήριξη πελατών, καθώς και συναφείς εργασίες όπως εγκαταστάσεις και παραμετροποιήσεις συστημάτων. Λόγω, μάλιστα της φύσης του ΕΛ/ΛΑΚ, ο κάθε χρήστης μπορεί να επιλέγει κάθε στιγμή τον «καλύτερο» πάροχο υποστήριξης (σύμφωνα με τα δικά του κριτήρια), χωρίς να είναι δεσμευμένος σε αποκλειστικές συνεργασίες.

Ποιό όφελος μπορεί να έχει κανείς ώστε να διαθέτει τον πηγαίο κώδικα ενός λογισμικού;

Τις τελευταίες δεκαετίες, η κύρια εμπορική δραστηριότητα στο χώρο λογισμικού είχε τη μορφή πώλησης αδειών χρήσης (για περιορισμένο χρονικό διάστημα ή για απεριόριστο χρόνο), ενώ ο πηγαίος κώδικας αποτελούσε μυστικό των κατασκευαστών.
Ωστόσο, **η διαθεσιμότητα του πηγαίου κώδικα έχει πολλαπλασιαστικά οφέλη, καθώς οδηγεί στη δημιουργία καλύτερου τελικού προϊόντος**, κυρίως μέσω της συμμετοχής περισσοτέρων ατόμων και της συνολικής συνεισφοράς εργασίας που είναι πολλαπλάσια από αυτή που μπορεί να διαθέσει οποιαδήποτε εμπορική επιχείρηση. Προφανές παράδειγμα αποτελεί η μετάφραση και η τοπικοποίηση του λογισμικού σε περιβάλλοντα και χώρες μακριά από την αρχική κατασκευάστρια εταιρεία.
Στην περίπτωση των μεμονωμένων παραγωγών, η διάθεση του πηγαίου κώδικα βοηθάει την αναγνωρισιμότητα και τη φήμη του δημιουργού, που μπορεί να έχει ευεργετικά αποτελέσματα στην επαγγελματική του σταδιοδρομία.

Όλα τα ΕΛ/ΛΑΚ διατίθενται δωρεάν;

Δεν υπάρχει καμμιά τέτοια δέσμευση. Στη σημερινή πραγματικότητα υπάρχουν πολλά ΕΛ/ΛΑΚ τα οποία πωλούνται (μερικά, μάλιστα, με πολύ υψηλό κόστος). **Συνήθως το τίμημα εξασφαλίζει στον αγοραστή και επιπρόσθετες υπηρεσίες, όπως συντήρηση, εγκατάσταση, ή τεχνική βοήθεια.**
Αντίστοιχα, ο κατασκευαστής παρέχει δωρεάν το ΕΛ/ΛΑΚ και χρεώνει υπηρεσίες τεχνικής υποστήριξης.

Είναι το ΕΛ/ΛΑΚ καλύτερο λογισμικό;

Είναι προφανές ότι δε μπορεί να υπάρξει μονολεκτική απάντηση σε τόσο γενικό ερώτημα. **Ωστόσο πολλές μελέτες έχουν καταδείξει ότι το μοντέλο συνεργατικής ανάπτυξης βασισμένης στην ελεύθερη πρόσβαση στον πηγαίο κώδικα έχει ως αποτέλεσμα ένα λογισμικό που είναι ασφαλέστερο, αποδοτικότερο, και πιο προσαρμοσμένο στις ανάγκες των χρηστών.**

Πρέπει κανείς να χρησιμοποιεί αποκλειστικά ΕΛ/ΛΑΚ;

Οι περισσότεροι χρήστες ΕΛ/ΛΑΚ έχουν κάνει την επιλογή αυτή με τεχνικά κριτήρια. Σε κάθε περίπτωση, όμως, ο καθένας επιλέγει να χρησιμοποιήσει το λογισμικό που καλύπτει

περισσότερο τις ανάγκες του. **Δεν υπάρχει κανένας όρος για τη μη συνύπαρξη και ταυτόχρονη χρήση ΕΛ/ΛΑΚ και λογισμικού με άλλο μοντέλο διάθεσης.**
Συνήθη κριτήρια για επιλογή λογισμικού είναι οι δυνατότητές του, οι απαιτούμενοι υπολογιστικοί πόροι, και φυσικά οικονομικά κριτήρια. **Σε επιχειρισιακά περιβάλλοντα μεγαλύτερη βαρύτητα αποκτούν κριτήρια σχετικά με την υποστήριξη, την επιχειρισιακή συνέχεια και τις πιθανές δεσμεύσεις που προκύπτουν.**

Είναι σίγουρη η επιτυχία ενός προιόντος λογισμικού εάν αυτό δοθεί στην κοινότητα με άδεια τύπου ΕΛ/ΛΑΚ; Είναι κάθε είδους λογισμικό κατάλληλο για τέτοιου είδους άδεια;

Όχι. Καταρχήν, πολύ σημαντικό ρόλο παίζει το είδος του λογισμικού, καθώς αυτό καθορίζει αφενός μεν το μέγεθος του κοινού στο οποίο απευθύνεται και επομένως τον αριθμό των προγραμματιστών που επιθυμούν να ασχοληθούν με την ανάπτυξή του, αφετέρου δε το ποσοστό αυτών που είναι ικανοί να φέρουν σε πέρας τέτοιο έργο. **Για παράδειγμα, ένα λειτουργικό σύστημα ή μία ευρέως χρησιμοποιούμενη δικτυακή υπηρεσία απευθύνονται σε μεγάλη μερίδα χρηστών και προσελκύουν τους πόρους που είναι απαραίτητοι για την ανάπτυξη τους.** Αντίθετα, μία πολύ εξειδικευμένη εφαρμογή (π.χ., πολύ μικρού μεγέθους εφαρμογή επεξεργασίας ήχου και εικόνας) απευθύνεται σε περιορισμένο κοινό και υπάρχουν πολλοί λίγοι προγραμματιστές στον κόσμο που να ενδιαφέρονται (και ακόμη λιγότεροι που να μπορούν) να ασχοληθούν με την ανάπτυξή της. Επιπλέον, μία εταιρεία που αναπτύσσει τέτοιου είδους εφαρμογές συνήθως επενδύει χρόνο και προσωπικό για την ανάπτυξη νέων αλγορίθμων που να επιλύουν το εκάστοτε πρόβλημα και αναμένει κάποια απόδοση στην επένδυση που έκανε. Το είδος του λογισμικού, όμως, από μόνο του δεν αρκεί. **Η επιτυχία και η διάδοση μιας τέτοιας εργασίας εξαρτάται από την ανάγκη για το εν λόγω προϊόν λογισμικού, την ποιότητα αυτού όταν παραδίδεται στην κοινότητα η πρώτη έκδοση**, από την οργάνωση της διαδικασίας ανάπτυξής του ώστε να υποστηρίξει με οργανωτικές δομές τους προγραμματιστές που ενδιαφέρονται, καθώς και από παράγοντες όπως η «διαφήμιση» σε σχετικά sites, η πρωτοπορία της χρησιμοποιούμενης τεχνολογίας κτλ.

Τι έργο να επιλέξω προς ανάπτυξη;

Στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων, ένα ΕΛ/ΛΑΚ έργο ξεκινάει επειδή ο ίδιος ο δημιουργός(developer) είχε τη ανάγκη για να αναπτύξει μια εφαρμογή ή εργαλείο. Η ανάπτυξη γίνεται με βάση τις δικές του ανάγκες και προτιμήσεις. Δεν υπάρχει νόρμα στην επιλογή ενός έργου: **Στη ερώτηση γιατί κατασκευάστηκε, συνήθως η απάντηση είναι είτε γιατί υπήρχε η ανάγκη είτε γιατί απλώς μπορούσε να γίνει.**

Ποια είναι τα μεγέθη όσον αφορά τον αριθμό των χρηστών που ενδέχεται να χρησιμοποιήσουν το λογισμικό;

Εξαρτάται καθαρά από το έργο. Για παράδειγμα το GNOME, ένα πλήρες “desktop environment” και έχει εκατοντάδες χιλιάδες χρήστες – πρόκειται όμως για μια δουλειά πολύ μεγάλου μεγέθους, με εκατοντάδες ενεργούς developers και ιστορία ετών. Αντίστοιχα μεγάλα έργα έχουν αποτύχει, ενώ άλλα πολύ μικρότερα έχουν ιδιαίτερα μεγάλη απήχηση. Συνήθως οι μικρές εργασίες που χρησιμοποιούνται ευρέως είναι σε επίπεδο συστήματος (π.χ. βιβλιοθήκες κρυπτογράφησης, επεξεργασίας εικόνας κλπ) και αξιοποιούνται από μεγάλες εφαρμογές. **Σε γενικές γραμμές το κοινό χρησιμοποιεί λογισμικό το οποίο έχει ανάγκη και απαιτεί από αυτό σταθερότητα στη λειτουργία.**

Είναι οι υποστηρικτές του ΕΛ/ΛΑΚ υπέρ της παράνομης αντιγραφής λογισμικού;

Όχι βέβαια. Οι υποστηρικτές του ΕΛ/ΛΑΚ κατανοούν την ύπαρξη άλλων μοντέλων διάθεσης λογισμικού. Μάλιστα, επειδή ακριβώς η διάθεση ΕΛ/ΛΑΚ υλοποιείται με **χρήση καταλλήλων αδειών χρήσης** , οι υποστηρικτές ΕΛ/ΛΑΚ είναι συνήθως πολύ πιο προσεκτικοί στην ακριβή και νόμιμη τήρηση των όρων χρήσης κάθε λογισμικού.

Εν τέλει, το ΕΛ/ΛΑΚ βοηθά την Ελληνική οικονομία;

Πολλές μελέτες έχουν δείξει τη θετική συνεισφορά του ΕΛ/ΛΑΚ στην οικονομία, ιδιαίτερα σε χώρες με μικρότερα παραγωγικά μεγέθη. Οι χρήστες ΕΛ/ΛΑΚ, εκτός από το κέρδος που έχουν **λόγω μικρότερου αρχικού κόστους απόκτησης**, έχουν πιο πολλές επιλογές **χωρίς να κλειδώνουν τα δεδομένα τους με ένα συγκεκριμένο λογισμικό.**
Από την άλλη μεριά, **η διαδεδομένη χρήση ΕΛ/ΛΑΚ βοηθάει και την τοπική αγορά πληροφορικής.** Αντί τα χρήματα να καταλήγουν σε ελάχιστες εταιρείες κατασκευής λογισμικού (σχεδόν αποκλειστικά στο εξωτερικό), **διοχετεύονται σε τοπικές εταιρείες που παρέχουν υπηρεσίες υποστήριξης και παραμετροποίησης ΕΛ/ΛΑΚ.**